

Ukrainian History by Ivan L. Rudnytsky.— Edmonton, 1987; Нариси з історії нової України.— Львів, 1991; Історичні есе: В 2 т.— К., 1994.

Про нього див.: Грицак Я. Іван Лисяк-Рудницький та його праці з нової укр. історії // Лисяк-Рудницький І. Нариси з історії нової України.— Львів, 1991; Грицак Я. Іван Лисяк-Рудницький (нарис інтелектуальної біографії) // Сучасність.— 1994.— №11.

І. Лисий

Петро Ліницький

ЛІНИЦЬКИЙ Петро Іванович (23.11/05.12.1839 — 12/24.12.1906) — філософ, історик філософії, богослов. Народився в м. Лебедині Харківської губ. у родині священника. Навчався в Охтирському духовному училищі та Харків духовній семінарії. В 1861 р. вступив до КДА, після закінчення якої зі ступенем магістра (1865, магістерська дис. “Различные направления немецкой философии после Гегеля в отношении к религии” надрукована 1887 р. в ж-лі “Вера и разум” під псевд. “И. Петров”) залишений для викладання філос. дисциплін. З викладацькою роботою в КДА пов’язане все подальше життя Л. — бакалавра, доц. (1869), екстраординарного (1871), ординарного (1876), заслуженого (1890) професора. 1876 р. за працю “Вчення Платона про Божество” отримав ступінь доктора богослов’я. Посідаючи кафедри історії філософії (1869—87) та логіки і метафізики (1887—1906), Л. читав у різні роки, крім цих предметів, курси з педагогіки та патрології. Помер у Києві. Похований на кладовищі Флорівського монастиря.

Відомий науковець, Л. залишив значну творчу спадщину, представлену працями з історії філософії, гносеології, логіки, богослов’я. Вихованець і речник духовно-академічної школи, він продовжив її традиції в умовах кризи європейської модерної філософії, засилля вульгарного матеріалізму й позитивізму, розглядаючи доглибну проблему теїстичного філософування — співвідношення віри й розуму — як проблему взаємин між вірою і природничим знанням, вірою й наукою, і стверджуючи єдність їх у пізнанні й житті світу. Не відкидаючи емпіризму, Л. наголошує на раціоналістично-

му характері своїх філос. і богословських побудов. Колеги по КДА, зокрема *Д. Богдашевський*, уважали Л. речником умоглядного богослов’я, а його побудови характеризували як “здорову метафізику”.

До історії вітчизняної філософії Л. увійшов передусім як один з найавторитетніших кантознавців (що не дає підстав, усупереч міркуванням деяких дослідників, зараховувати його до лав ані кантіанців, ані неокантіанців). Гносеологічна проблематика, а у зв’язку з цим і кантівська філософія цікавили Л. як необхідний щабель у розв’язанні стрижневої у його творчості проблеми віри і розуму, віри і знання. Філософія Канта в інтерпретації Л.-православного мислителя постає здебільшого предметом критики. Особливо рішуче заперечення зустрічає кантівське розмежування знання і віри й розгляд останньої лише як необхідного доповнення до принципу моральності.

Твори Л.: Обзор филос. учений.— К., 1874; Учение Платона о Божестве.— К., 1876; Об умозрении и отношении умозрительного познания к опыту (теоретическому и практическому).— К., 1882; Славянофильство и либерализм. Опыт систематического обозрения того и другого.— К., 1882; Критическая философия Канта: Результаты критической философии Канта и значение их для последующего развития философии. Идеализм и реализм // Вера и разум.— 1885.— №11, 12; Вера и знание // Вера и разум.— 1889.— Т. II.— Ч. I (те саме див.: Шутик-Мозгова Н. Г. Петро Ліницький: життєвий шлях і духовна спадщина.— К., 1997); Пособие к изучению вопросов философии (элементы филос. мирозерцания).— Х., 1892; Изящная лит-ра и философия.— Х., 1893; Мышление научное и ненаучное.— Х., 1894; Краткий очерк основных начал философии.— Х., 1895; О формах и законах мышления.— Х., 1895; Есть ли какая-либо разница между религиозной верой и наукою.— Х., 1898; Философия Гартмана.— Х., 1898; Осн. вопросы философии. Опыт систематического изложения философии.— К., 1901; Очерки истории философии древней и новой.— К., 1902; Пособие к апологетическому богословию (философия веры).— К., 1904; Филос. и социол. этюды.— К., 1907.

Про нього див.: Богдашевский Д. И. Здравая метафизика // ТКДА.— 1894.— №5; Кудрявцев П. П. Профессор Петр Иванович Личинский (Некролог) // Там само.— 1906.— №6; Мозгова Н. Г. Гносеологічна проблематика у творчості П. І. Ліницького: Автореф. дис. ...

канд. філос. наук.— К., 1997; *Шупик-Мозгова Н. Г.* Петро Ліницький: життєвий шлях і духовна спадщина.— К., 1997 (з переліком наукових праць Л.); *Слюсарчук Р. О.* Погляди П. Ліницького на суспільство.— К., 1999; *Його ж.* П. Ліницький про сутність людини.— К., 1998; *Його ж.* Суспільно-політ. погляди П. І. Ліницького: Автореф. дис. ... канд. філос. наук.— К., 2001.

М. Ткачук

ЛОДІЙ Петро Дмитрович (04/16.05.1764—11/23.06.1829) — філософ. Народився у с. Збої на Підкарпатті (нині — Словаччина) в родині священика. Навчався в гімназії (м. Великий Варадин) та греко-католичеської семінарії у Львові (від 1782). У 1787—1802 рр. — професор логіки, метафізики та моральної філософії “*Studium Rhutenum*” (філософсько-богословського відділення для русинів та українців) при Львів. ун-ті., де водночас викладав (польською) чисту та прикладну математику, нумізматику, в окремі роки — літ-ру та природознавство. Від 1796 р. — директор студій і декан філос. ф-ту. Доктор філософії та теології. В 1802—03 рр. очолював кафедри філософії та чистої і прикладної математики Ягеллонського ун-ту (Краків). У 1803—19 рр. — професор філософії Пед. ін-ту в С.-Петербурзі, після його перетворення на ун-т — декан філософсько-юрид. ф-ту (1819—25), очолював каф. теоретичної та практичної філософії (1819—21), природного права (1821—24). У зв’язку зі “справою проф. О. Куніцина” відлучений від викладання філософії (1821), до кінця викладацької діяльності (1829) читав правничі дисципліни, водночас був директором С.-Петербурзького комерційного училища (1819—27). У 1825 р. виступив на захист філософії від інспіраторів “справи про шкідливе викладання філософії в Росії”, пізніше фігурував у доносі М. Магницького Миколі І з приводу “філос. історії закладу”. Серед учнів Л. — О. І. Галич та О. П. Куніцин. Помер у С.-Петербурзі, похований на Смоленському кладовищі.

У філос. доробку Л. — перші вітчизняні підручники: з логіки (визнаний по-

літично шкідливим і заборонений) та природного права; переклад укр. книжною мовою 2-ї частини “Елементів критичної філософії” Х. Баумайстера — “Настанови моральної філософії, які охоплюють природне право, етику і політику” (1790). Досі не віднайдено рукописи “Повного курсу філософії” та “Природного права народів” (були підготовлені до друку, але не видані).

Л. належав до кола професорів, які, за його словами, “звільнивши себе від системного ярма Вольфової філософії”, обрали “еклектичний метод філософування” й “почали філософувати без системи”, прагнучи у такий спосіб оновлення філософії. Радикально-просвітницькі ідеї (у тому числі — І. Канта) співіснують у Л. з поміркованим, “навіть консервативним” просвітництвом відмираючого вольфіанства: перші відповідали серцю і розуму Л., друге — обов’язкам вірнопідданого рос. професора. Поєднував ухили в деїзм із теїзмом, а “лейбніцево-вольфіанський раціоналізм — із переважно локківським сенсуалізмом” (В. Зверев). Підносив філософію, сповідував культ Філософа (особливо “Філософа на троні”) і Закону. Вбачав політ. ідеал у конституційній монархії, де всі — слуги “корінних законів”.

Твори Л.: Логические наставления, руководствующие к познанию и различению истинного от ложного.— СПб., 1815; Теория общих прав, содержащая в себе филос. учение о естественном всеобщем гос. праве.— СПб., 1826; Короткий вступ до метафізики / Пер. Д. П. Кирика // Філософ. думка.— 2000.— №2, 3.

Про нього див.: Возняк М. До характеристики Петра Лодія // ЗНТШ.— Львів, 1913.— Т. 63; Андрохівич А. Львівське “*Studium Rhutenum*” // ЗНТШ.— Львів, 1921—1927.— Т. 86; Яворский Ю. А. П. Д. Лодий в изображении польского романиста.— Ужгород, 1930; Зверев В. М. Петр Дмитриевич Лодий (к истории его жизни и характеристике мировоззрения) // Бюл. студенческого науч. общ-ва.— Вып. II.— ЛГУ, 1959; Денисенко М. С. Філософ. погляди П. Д. Лодія // Наукові записки Ін-ту філософії АН УРСР.— Т. VII.— К., 1961; Зверев В. М. Гносеологические взгляды П. Д. Лодия // Вестник Ленинградского ун-та.— 1964.— №17; Каменский З. А. Філософ. идеи русск. Просвещения.— М., 1971; Байцур Т. Закарпатокр. интеллигенция в России в первой пол. XIX в.— Братислава, 1971; Мірчук І. Петро Лодій та його переклад “*Elementa philo-*

Петро Лодій